

MAARAKENNUSALAN EETTISET PELISÄÄNNÖT

25.4.2005

MANK

Maarakennusalan neuvottelukunta

MAARAKENNUSALAN EETTISET PELISÄÄNNÖT ALLEKIRJOITETTIIN 25.4.2005

Maarakennusalan eettiset pelisäännöt allekirjoitettiin liikenne- ja viestintäministeriössä maanantaina 25.4.2005 Liikenne- ja viestintäministeri Leena Luhtanen käytti tilaisuudessa seuraavan puheenvuoron, jossa hän käsitteli pelisääntöjen taustaa ja merkitystä maarakennusosalalle.

Maarakennusosalalle laadittiin erityiset pelisäännöt vuoden 2001 alkupuolella. Tällöin niitä pidettiin tarpeellisina sen takia, että saman vuoden alussa Tielaitos oli jakaantunut Tiehallinnoksi ja Tieliikelaitokseksi. Epäiltiin, että alalla syntyy kilpailuneutraliteettiongelmia joutuessa siitä, että suuri valtiollinen toimija, Tieliikelaitos, tulee kilpailuille markkinoille samalla kun se vielä saa Tiehallinnolta töitä ilman kilpailua. Neutraliteettiongelmiensa torjumiseksi katsottiin tarvittavan erityisiä kirjattuja pelisääntöjä. Vuoden 2001 pelisäännöt tehtiin tavallaan poikkeustilannetta varten. Ne julkistettiin asiakirjana, jonka nimenä oli "Maarakennusalan toimintatavat ja pelisäännöt".

Poikkeustilanne on nyt ohi. Tielaitosuudistukseen liittyvä siirtymäkausi on päättynyt. Eräitä vähäisiä lautaliikenteen hoitotehtäviä lukuun ottamatta Tieliikelaitos toimii nyt kokonaan markkinaehtoisesti kilpailuilla markkinoilla. Viime vuoden lopulla maarakennusalan osapuolten yhteistyöelin Maarakennusalan neuvottelukunta MANK ry totesi, että vuoden 2001 pelisäännöt ovat menettäneet alkuperäisen tarkoituksensa. Toisaalta MANKin piirissä arvioitiin, että alalla tarvitaan sellaiset pelisäännöt, jotka määrittelevät alan eri osapuolten hyvät käyttäytymistavat.

MANK ry on nyt saanut aikaan eri osapuolten laajan yhteistoiminnan tuloksena yhteisesti hyväksytyt eettiset pelisäännöt. Kyseessä ei ole juridisesti sitova säännös, mutta jos ja kun osapuolet toimivat niiden mukaisesti, ne ovat omiaan vähentämään riitajuttuja, jotka menevät alioikeuksiin tai markkinaoikeuteen. Kun alan hankkeisiin nykyään liittyy lukuisia eri osapuolia, eettiset pelisäännöt luovat perustaa kumppanuudelle ja verkottumiselle, jotka hankkeiden onnistuneessa toteutuksessa ovat tärkeitä. Ne korostavat myös sitä, että jokainen osapuoli, olipa tämä pieni tai suuri, on hankkeen kannalta tärkeä ja ansaitsee tulla hyvin koh-

Seppo Sainio allekirjoittamassa pelisääntöjä SKAL:in edustajana.

delluksi sopimuskumppaniensa taholta.

Naapurimaissamme ei tiettävästi ole alan laajaan hyväksyntään perustuvia eettisiä pelisääntöjä. Jos niitä on, ne ovat jonkin järjestön pelkäämistään oman jäsenkuntansa näkökulmasta laatimia eivätkä sen takia ole saaneet laajempaa merkitystä. Voi hyvinkin olla, että Suomi saa tässä asiassa mainetta ja seuraajia myös naapurimaissa.

Eettiset pelisäännöt ovat nyt valmiina. Työ on kuitenkin toisaalta vielä kesken. Seuraavassa vaiheessa ne on saatava käyttöön käytännön toiminnassa. Pelisääntöjen allekirjoittajia on suuri joukko maarakentamisen eri osa-alueilta, ja allekirjoittajat edustavat oikeastaan kaikkia alan keskeisiä tahoja. Pelisääntöihin nyt sitoutuneet tahot ovat varmasti valmistauneet toimimaan niiden käyttöönottamiseksi omilla toimialoillaan. Pelisäännöt muodostavat yhden tukipilarin sille yhteiskuntavastuulle, johon myös yritysten odotetaan sitoutuvan.

Liikenne- ja viestintäministeriö ei ole osapuolena pelisäännöissä. Ministeriö on kuitenkin toiminut kummina niiden valmistelussa jo vuonna 2001 ja tälläkin kertaa. Ministeriön näkökulmasta MANK ja sen jäsen tahot ovat toimineet ansiokkaasti pelisääntöjen valmistelussa ja tätä ennen monessa muussakin asiassa.

Pelisääntöjen valmistelijoina ja allekirjoittajina ryhmäkuvassa.

MAARAKENNUSALAN EETTISET PELISÄÄNNÖT

Johdanto

Maarakennusalan töistä teetetään suurin osa urakoitsijoilla, jotka yleensä valitaan urakkakilpailun perusteella. Projekteihin liittyy suuri määrä toimijoita: tilaaja, suunnittelijat, alihankkijat sekä eri sidosryhmät. Julkisten hankintojen hankinta- ja sopimusmenettelyä säätelevät erityisesti laki julkisista hankinnoista sekä oikeuskäytäntö. Valtio ja eräät kunnat ovat näiden lisäksi laatineet omat hankintasäännöstönsä mm. laatukriteerien arvioimisen osalta.

Maarakennusallalle on aikaisemmin vuonna 2001 laadittu asiakirja "Maarakennusalan toimintatavat ja pelisäännöt". Tämä on todettu vanhentuneeksi, kun mm. Tieliikelaitoksen siirtymäaika päättyy vuoden 2004 lopussa. Lisäksi on todettu tarve laatia sellaiset pelisäännöt, jotka kattavat kaikkien alan toimijoiden toiminnan. Maarakennusalan neuvottelukunta MANK ry nimitti huhtikuussa 2004 työryhmän laatimaan alalle uudet pelisäännöt.

Työryhmään kuului alan eri toimijoiden edustajia seuraavasti:

- Toimitusjohtaja **Hans Weckman**, WSP LT-Konsultit Oy / Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto SKOL ry, puheenjohtaja
- Asiamies **Leena Eranti**, Rakennusteollisuus RT ry, lainopillinen sihteeri
- Johtaja **Ensio Hakkarainen**, Rakennusteollisuus RT ry
- Toimitusjohtaja **Jyrki Keinänen**, Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry
- Osastopäällikkö **Kimmo Laukkanen**, Suomen Maarakentajien Keskusliitto ry
- Johtaja **Aulis Nironen**, Tiehallinto
- Kehitysjohtaja **Risto Peltari**, Tieliikelaitos
- Toimitusjohtaja **Matti-Pekka Rasilainen**, Helsingin kaupungin Rakennusvirasto / Suomen Kuntaliitto
- Investointijohtaja **Kari Ruuhonen**, Ratahallintokeskus
- Tekninen johtaja **Raimo Seppälä**, Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry.

Työryhmän laatimasta periaateluonnoksesta hankittiin tarpeelliset lausunnot ja järjestettiin erillinen keskusteluseminaari. Vahvistetut periaatteet edustavat allekirjoittaneiden tahojen yhteistä näkemystä. Eettiset pelisäännöt on tarkoitettu sovellettavaksi kaikissa maarakentamisen projektitilanteissa, niin suunnittelussa, hankinnan valmistelussa, hankinnassa kuin rakentamisessakin. Pelisääntöjä sovelletaan myös sivu- ja aliurakoihin.

Maarakentamisen suunnittelussa ja toteutuksessa ovat jatkossakin keskeisinä sopimusehtoina konsulttitoiminnan yleiset sopimusehdot KSE ja rakennusurakan yleiset sopimusehdot YSE.

Allekirjoittaneiden alan keskeisten tahojen yhteistyönä laatimien eettisten pelisääntöjen tarkoituksena on mahdollisimman tasapuolisesti ja kattavasti määritellä hyvät maarakentamisen käyttäytymistavat. Vaikka eettiset pelisäännöt eivät muodosta juridisesti sitovaa säännöstöä, niillä tulee kuitenkin merkittävien rakennusalan järjestöjen ja toimijoiden suosituksena olemaan maarakennusalan toimintatapoja yhtenäistävä ja kehittävä merkitys.

Nämä maarakennusalan eettiset pelisäännöt on yhteisesti hyväksytty 25.4.2005.

Terho Salo
Rakennusteollisuus RT

Osmo Mettänen
SML

Ilpo Virtanen
Tieliikelaitos

Juhani Kuusisto
YIT Rakennus Oy

Timo Kohtamäki
Lemcon Oy

Pauli Pernaa
Skanska Tekra Oy

Teuvo Kolunen
Oy VR-Rata Ab

Heikki Jämsä
Asfalttiliitto

Timo Mylly
SKOL

Juhani Reen
RAKLI

Seppo Sainio
SKAL

Matti Peltola
Koneyrittäjien liitto

Jyrki Keinänen
RIL

Jussi Kauppi
Suomen Kuntaliitto

Matti-Pekka Rasilainen
HKR

Ossi Niemimuukko
RHK

Eero Karjaluo
Tiehallinto

MAARAKENNUSALAN EETTISET PELISÄÄNNÖT

Tavoite

Maarakennusalan toimijoiden päätavoite on laadukkaan rakennetun ympäristön tuottaminen ja ylläpitäminen tehokkaasti ja ekologisesti.

Kaikkien rakentamisen osapuolten tavoitteena on kehittää ja ylläpitää tervettä yritystoimintaa, joka syntyy tuottavuutta edistävän hankintatoimen, reilun kilpailun, osaamisen kehittämisen ja teknisten innovaatioiden kautta.

Näiden eettisten pelisääntöjen tarkoituksena on edistää tilaajien, toteuttajien ja yhteiskunnan etua. Pelisäännöt soveltuvat sekä julkisen että yksityisen tilaajan rakennushankkeisiin riippumatta hanke-tyypistä.

Eettiset pelisäännöt täydentävät hankinnoista annettua lainsäädäntöä ja muita ohjeita.

Käsitteet

Tilaajana voi toimia rakennuttaja tai urakoitsija. Rakennuttajalla tarkoitetaan luonnollista ja juridista henkilöä, jonka lukuun rakennustyö tehdään ja joka viime kädessä vastaanottaa työntuloksen.

Toteuttajalla tarkoitetaan maarakennushankkeen konsultteja, suunnittelijoita, urakoitsijoita, projektinjohtourakoitsijoita ja muita palvelujen tuottajia.

Jokainen on vuorollaan tilaaja – pätevä toteuttaja on myös pätevä tilaaja!

PERIAATTEET, JOITA KAIKKIEN TOIMIJOIDEN ON SYYTÄ NOUDATTA

**Varmista valinnassa sopimuskumppanisi ja alihankkijasi ammattitaito, suoritusvarmuus, laadun-
tuottokyky ja luotettavuus.**

**Ole rehellinen ja lojaali sopimuskumppani. Älä käytä toisen erehdystä tai sopimuksen epäselvyyttä
hyväksesi. Edistä hankkeen osapuolten välistä avointa yhteistyötä.**

**Tunnista hankkeiden kriittiset kohdat, hoida myötävaikutusvelvollisuus tunnollisesti, tiedota aktiivi-
sesti ja varmista tiedonkulku kaikkien osapuolten välillä.**

**Kannusta innovatiivisuuteen, hyödynnä ja turvaa innovaatioita. Käytä hankintamenettelyn eri mah-
dollisuuksia monipuolisesti hyväksi.**

**Huolehdi työturvallisuudesta ja henkilöstön jatkuvasta kehittämisestä. Älä tingi työturvallisuudesta
kilpailukeinona.**

**Vaali ympäristöä ja pyri parantamaan sitä ihmisen elinympäristön sekä luonnon ja kauneusarvojen
kannalta.**

**Torju harmaata taloutta varmistumalla pitkissäkin ketjutuksissa siitä, että kaikki alihankkijat
toimivat säännösten mukaisesti.**

Vastusta korruptiota. Älä tarjoa tai vastaanota lahjuksia.

HYVÄ TOIMINTATAPA

TILAAJA

TOTEUTTAJA

Reilu ja avoin kilpailu

Pääsääntöisesti kilpailuttaa hankintansa.

Järjestää tarjouskilpailun vain, kun tarkoituksena on hankkeen toteuttaminen ja toteuttajan valinta.

Varmistaa jo tarjouspyyntövaiheessa tasavertaisen kohtelun ja huolehtii siitä, ettei esteellisyyksiä synny. Varmistaa, että kaikilla kilpailuun osallistuvilla osapuolilla on käytössään sama suunnittelun eri vaiheissa syntynyt tarjouksen tekemisessä tarvittava tietoa-

aineisto.

Varmistaa kilpailuneutraliteetin säilymisen tilanteissa, joissa toimija osallistuu hankkeen valmisteluun tai toteutukseen sen eri vaiheissa.

Mikäli oma organisaatio tai sen osa osallistuu kilpailuun, ilmoittaa siitä tarjouspyynnöissä muille osallistujille.

Kohtelee tarjousten vertailussa omaa, kilpailuun osallistuvaa yksikköä samoin kuin muitakin kilpailuun osallistuvia ja huolehtii kilpailuttamisen läpinäkyvyydestä ja tasapuolisuudesta.

Pitää kiinni tarjouskilpailun ehdoista esim. hylkäämällä myöhästyneet ja ilmeisen alihintaiset tarjoukset.

Pyrkii mm. urakkakokonaisuuksien ja urakkamuotojen valinnalla edistämään alan markkinoiden kehittymistä, aitoa kilpailua ja erilaisten yritysten toimintaedellytyksiä.

Suhtautuu myönteisesti tarjouksen tekijöiden antamaan tarjouskilpailua koskevaan palautteeseen.

Suunnittelee hankkeen aikataulun realistiseksi niin, että tehtävä on mahdollista suorittaa sovitun aikataulun puitteissa.

Jakaa hankkeen riskit tarjouspyyntövaiheessa optimaalisella tavalla eikä sisällytä hankintaan kohtuuttomia ehtoja.

Ymmärtää laadukkaan ja resursseiltaan riittävän suunnittelun merkityksen sekä valmistelee hankinnan huolellisesti niin, että tarjoukset on mahdollista laatia ja arvioida yhteismitallisina.

Käyttää tarjousten ja tarjoajien arvioinnissa yleisesti hyväksytyjä, yksiselitteisiä ja objektiivisia arviointikriteerejä.

Tunnistaa omat rajoituksensa ja tarjoaa projektin toteutusta vain hankkeisiin, joissa omaa riittävän ammattitaidon ja muut tarvittavat resurssit.

Vetäytyy antamasta tarjousta, mikäli on osallistunut siinä määrin hankinnan valmisteluun tai suunnitteluun, että omaa sitä kautta tietoa, jonka perustella kilpailuasetelma ei ole tasapuolinen.

Kilpailee itsenäisesti, mutta toteutuksessa verkottuu parhaiden osajien kanssa.

Ei harjoita kiellettyä yhteistyötä tai käytä väärin määräävää markkina-asemaa tai muutoinkaan heikennä tilaajan tai toisten toimijoiden asemaa.

Tutustuu tarjouspyyntöön huolellisesti ja tarjoaa sen mukaisesti. Noudattaa tarjouskilpailun ehtoja ja varmistaa tarjouksensa virheettömyyden.

Ilmoittaa jo tarjousvaiheessa havaitsemistaan virheistä, ristiriitaisuuksista ja epärealistisista aikatauluista.

Antaa riittävät ja oikeat tiedot itsestään ja referensseistään.

Ilmoittaa pyydettyä tärkeimmät resurssinsa ja alihankkijansa jo tarjousvaiheessa.

<p>Kohtelee kaikkia tarjoajia tasapuolisesti riippumatta näiden kotipaikasta tai kansallisuudesta.</p> <p>Sulkee hankinnasta epäpätevät tai epärehelliset tarjoajat.</p> <p>Perustelee valinnat huolellisesti.</p> <p>Ei järjestä tinkimiskierroksia.</p>	<p>Ei ryhdy aiheettomiin oikeusprosesseihin, vaan hyväksyy asiallisesti perustellun valinnan.</p> <p>Ei ehdota tarjousten vertailuvaiheessa tarjouksensa parantamista.</p>
---	--

Sopimuskumppani

<p>On lojaali sopimuskumppani ja noudattaa solmimiaan sopimuksia.</p> <p>Huolehtii myötävaikutusvelvollisuudestaan esimerkiksi hankkimalla ja toimittamalla suunnitelmat ajoissa</p> <p>Ei aseta sopimuskumppaneitaan kohtuuttomiin tilanteisiin.</p> <p>Kannustaa hyvään asiakaslähtöiseen toimitukseen käyttämällä hankintaan soveltuvia kannustavia maksu-mekanismeja.</p> <p>Suojaa aktiivisesti toimittajan liike- ja ammattisalaisuuksia sekä tämän esittämiä ideoita eikä käytä niitä ilman lupaa eikä korvauksetta hyväkseen.</p>	<p>On lojaali tilaajaa ja muita toimijoita kohtaan. Noudattaa solmimiaan sopimuksia.</p> <p>Sitoutuu tilaajan palvelutasoon.</p> <p>Käyttää toteutuksessa päteviä ja osaavia sopimuskumppaneita eikä käytä harmaata työvoimaa. Ei käytä toteutuksessa töiden epätervettä ketjutusta.</p> <p>Kertoo tilaajalle havaitsemistaan teknisistä ja aika- taulua koskevista ongelmista ajoissa ja estää niiden syntymistä.</p> <p>Ei aseta sopimuskumppaneitaan kohtuuttomiin tilanteisiin.</p> <p>Säilyttää tilaajan liike- ja ammattisalaisuudet eikä käytä niitä hyväkseen.</p>
---	--

Innovatiivisuus

<p>Edistää hankintamenettelyillään palveluntuottajien tuotekehitystä, innovaatioiden hyödyntämistä ja alan tuottavuuden kehittämistä.</p> <p>Kannustaa uusien teknisten ratkaisujen ja vaihtoehtoisten toteutustapojen kehittämiseen.</p> <p>Sopii suunnittelun ja toteutuksen aikaisten innovaatioiden kautta saavutettujen hyötyjen jakamisesta jo tarjousvaiheessa tai ennen toteutusta.</p>	<p>On kiinnostunut tuotteiden ja palvelujen kehittämisestä ja uusien ratkaisujen ja vaihtoehtoisten toteutustapojen kehittämisestä.</p> <p>Kannustaa henkilökuntaansa teknisiin innovaatioihin toteutuksen ja tilaajan hyväksi.</p> <p>Tuo esiin kaikki suunnittelun ja toteutuksen aikaiset innovaatiot.</p>
---	---

Ympäristövastuu	
<p>Analysoi hankkeen oikeutuksen ja toteutuksen vaihtoehdot kestävän kehityksen kannalta etukäteen.</p> <p>Arvioi vaihtoehtoisia suunnittelu- ja toteutusratkaisuja elinkaari- ja ekotehokkuusnäkökulmasta.</p> <p>Pyrkii ympäristövaikutusten minimointiin, mitä tulee energiankulutukseen, päästöihin ja jätteisiin.</p>	<p>Huolehtii hankkeen toteutuksesta luontoa säästäväällä tavalla.</p> <p>Varmistaa koko ketjun laadun oma-aloitteisesti sekä dokumentoi toteutuksen huolellisesti.</p> <p>Pyrkii ympäristövaikutusten minimointiin, mitä tulee energiankulutukseen, päästöihin ja jätteisiin.</p>
Asiantuntemus	
<p>Hallitsee eri hankintamenettelyt ja tuntee niihin liittyvän lainsäädännön.</p> <p>Hyödyntää hankintalainsäädännön mahdollisuudet ja menettelytavat.</p> <p>Tuntee alan yleiset nimikkeistöt ja käytännöt.</p> <p>Oivaltaa alan vakioehtojen, kuten YSEn ja KSEn, tuottaman kustannushyödyn ja oikeusvarmuuden lisääntymisen. Käyttää tilanteen mukaan alan vakioehtoja niin kuin niistä kulloinkin sovitaan.</p>	<p>Tuntee oman toimialansa ja käyttää yhteistyökumppaneinaan päteviä ja osaavia asiantuntijoita täydentämään omaa osaamistaan.</p> <p>Kehittää omaa ammattitaitoaan.</p> <p>Tuntee alan yleiset nimikkeistöt ja käytännöt.</p>

MUUTA AINEISTOA EETTISEN TOIMINNAN TUEKSI

- Rakennusalan urakkakilpailun periaatteet 1982
- Taitava tilaaja – pätevä toteuttaja 1997
- SKOL / FIDIC eettiset säännöt
- ECCE Code of Professional Conduct – Eurooppalaisten rakennusinsinöörien eettiset ohjeet
- Yhteiskuntavastuu rakennusteollisuudessa / RT
- Harmaiden markkinoiden torjunta – pelisääntöpaperi
- Lahjonnanvastaiset periaatteet –ohjeisto (Transparency international, Keskuskauppakamari)

Maarakennusalan neuvottelukunta

Jäsenyhteisöt 2005

Geologian tutkimuskeskus
Ilmailulaitos
Koneyrittäjien Liitto ry
Merenkulkulaitos
Rakennusinsinöörit ja -arkkitehdit RIA ry
Rakennusmestarit ja -insinöörit AMK RK
Rakennusteollisuus RT ry
Ratahallintokeskus
Suomen geoteknillinen yhdistys ry
Suomen Kuntaliitto
Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
Suomen Maarakentajien Keskusliitto ry
Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry
Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry
Suunnittelu ja Konsulttitoimistojen Liitto SKOL ry
Tampereen teknillinen yliopisto
Teknillinen korkeakoulu
Tiehallinto
Tieliikelaitos
Oy VR-Rata Ab
VTT Rakennus- ja yhdyskuntatekniikka
Suomen ympäristökeskus